

Asia: VN/13663/2022

Luonnokset: Hallituksen esitys eduskunnalle eräiden vihreän siirtymän hankkeiden väliaikaisesta etusijamenettelystä aluehallintovirastojen lupakäsittelyssä vuosina 2023—2025 ja hallintotuomioistuimissa vuosina 2023-2027 ja asetus selvityksen sisällöstä

Lausunnonantajan lausunto

Lausuntonne AVI-käsittelylain pykäluonnoksesta, uusi 2 a ja 2 b ja niiden perustelut

Etusijan saamisen edellytyksenä olisi hankkeen kuuluminen laissa säädettävään viisikohtaiseen hankeluetteloon sekä ei merkittävää haittaa -periaatteen (do no significant harm, DNSH) huomioon ottaminen. ET ei kannata DNSH-periaatteen ja -kriteerien sisällyttämistä edellytyksiin. Etusija tulee myöntää hankkeille ainoastaan hankeluetteloon kuulumisen perusteella.

DNSH-kriteerit tulisivat ympäristölupiin ja vesilain mukaisiin lupiin uutena elementtinä. Vaikkakin ne olisivat ainoastaan ”kynnys” etusijamenettelyyn, on vaarana, että kriteeristö sekoittuu epätarkoituksenmukaisesti hakemus- ja lupapäätösaineiston sisällöllisiin kysymyksiin. Kriteeristö on erillinen lupa-asian myöntämisedellytyksistä, mutta erityisesti lupa-asiaan kantaa ottavilla muilla tahoilla erillisyyttä ei välttämättä ole selvää. Epäselvyyden todennäköisyyttä lisää se, että kriteerit olisivat esityksen mukaan osa hakemusaineistoa ja etusijaa koskeva ratkaisu esitettäisiin pääasiaratkaisun yhteydessä. ET olettaa, että DNHS-kriteereitä koskeva selvitys olisi siten myös mukana hakemuksen kuulemisessa. Ei ole tarkoituksenmukaista, että kriteerit nousisi pääasian rinnalle kuulemis- tai jopa muutoksenhakumenettelyissä.

Kriteeristön mukaan ottaminen etusijan edellytyksiin olisi uusi luvan hakemiseen liittyvä velvoite. Myös lupaviranomaisen tulee käytännössä luoda ohjeistus kriteereihin liittyvistä tulkintakysymyksistä, kuten selvityksen riittävydestä ja hyväksymisestä. Toiminnanharjoittajan näkökulmasta voi olla vaikea ennustaa, millaista aineistoa, yksityiskohtaisuutta ja laajuutta hakijan selvitykseen vaadittaisiin. On huomionarvoista, että kriteerit ovat osin hyvin monitahoiset. Käytännössä lupamenettelyyn muodostuisi myös uusi vaihe, jossa etusijaa koskeva harkinta ja ratkaisu tehdään. Kaiken kaikkiaan kriteeristö siis luo merkittävästi lisää hallinnosta taakkaa.

DNSH-kriteereiden kokonaan poisjättämiselle toissijaisena vaihtoehtona ET ehdottaa, että YVA-hankkeilta ei edellytettäisi DNSH-periaatteen huomioon ottamisen erillistä selvittämistä. YVA-hankkeissa ympäristöasiat läpikäydään ja arvioidaan laajasti viranomaisen ohjaamana. Lainsäädännön mukaisesti YVA-menettely otetaan huomioon hanketta koskevien lupien lupamenettelyissä. YVA-menettely käsittää kaikki DNSH-kriteerit ja niiden uudelleen läpikäymisestä etusijamenettelyn yhteydessä voidaan luopua.

ET esittää harkittavaksi menettelyä, jossa etusija ratkaistaan pääasiasta erillisenä menettelynä ja liitettynä etusijasta tehtävän ratkaisun ajankohtaan. Etusijaa koskeva kielteinen ratkaisu tulisi perustella ja vain hakijalla tulisi olla mahdollisuus kyseenalaistaa kielteinen ratkaisu. Etusijan käytöstä mainittaisiin lupapäätöksessä, mutta siitä ei voisi valittaa osana luparatkaisua. On kuitenkin ensiarvoisen tärkeää, että pääasian lupakäsittelyprosessi ei hidastu etusijaa koskevien menettelyiden vuoksi. Edellä ehdotetulla menettelyllä vähennettäisiin myös yllä kuvattuja DNSH-kriteereihin liittyviä hallinnollisen taakan riskejä, jos DNSH-kriteerien huomioon ottamisesta ei voida luopua ehdotuksessa.

ET pitää myös puutteena sitä, että esityksessä ei ole säädetty enimmäiskäsittelyaikaa mukaan otettaville vihreän siirtymän hankkeille. Esityksessä viitatussa kehysriihen päätöksessä asetettiin tavoitteeksi, että etusijalla olevien investointien lupakäsittelyn enimmäiskesto lupaviranomaisessa on 12 kuukautta. ET näkee, että ainoastaan ympäristö- ja tai vesiluvan käsittelyajaksi 12 kuukauden tavoite ei ole riittävän kunnianhimoinen. Vesi- ja ympäristölupalle pitäisi asettaa paljon tiukempi määräaika (esim. 6 kk), varsinkin jos täydennyksiin kuluva aika jätetään pois laskelmista. On huomionarvoista, että hankkeet tarvitsevat yleensä useita arviointi-, kaava- ja lupamenettelyitä toiminnan aloittamisen mahdollistamiseksi. Ympäristölupa tai vesilain mukainen lupa on vain yksi osa hankkeen kokonaisluvitusta, jonka kokonaiskesto on ratkaiseva. Myös käsittelylle hallintotuomioistuimissa tulisi säätää enimmäiskäsittelyajat.

Teknologianeutraalisuuden vuoksi hankeluettelon ensimmäistä kohtaa tulee muuttaa siten, että se kattaa uusutuvan energiantuotantolaitosten lisäksi myös päästöttömän energiantuotannon. Tällöin esimerkiksi vihreää siirtymää tukeva ydinvoima olisi mukana.

ET pitää hyvänä, että myös polttoaineiden tai fossiilisten raaka-aineiden käyttöä korvaavat teollisuuden sähköistämishankkeet ovat mukana hankeluettelossa. Energiateollisuudella on näissä merkittävä rooli. Tätä kohtaa olisi kuitenkin syytä tarkentaa perusteluissa niin, että tähän kohtaan sisällytettäisiin myös hankkeet, jossa teollisuuslaitoksen, esim. datakeskuksen, puhtaita hukkalämpöjä kierrätetään muualla vähentäen kaukolämmöntuotannon päästöjä. Keskeistä näissä on, että päästöttömän sähkön avulla vähennetään hiilidioksidipäästöjä, tapahtuipa päästöjen vähentäminen sitten itse teollisuuslaitoksella tai sen ulkopuolella.

-

Lausuntonne ympäristönsuojelulain pykäläluonnoksesta, uusi 197 a ja sen perustelut

-

Lausuntonne maankäyttö- ja rakennuslain pykäläluonnoksesta, uusi 188 a ja sen perustelut

Laissa määrättäisiin kiireellinen käsittely vain uusiutuvan energiantuotannon kannalta merkittäväksi katsottavia asemakaavoja sekä tuulivoimayleiskaavoja koskeville valituksille. Sen sijaan muille ns. AVI-käsittelylain mukaisille vihreän siirtymän hankkeille ei annettaisi etusijaa. ET pitää perusteettomana sitä, että eräiden hankkeiden lupa-asioille voidaan antaa etusija, mutta samoja hankkeita koskevia kaava-asioita ei käsiteltäisi kiireellisesti. MRL:n pykälä tulee täydentää vastaamaan ns. AVI-käsittelylain hankeluetteloa.

Lausuntonne luonnoksen sisältyvistä siirtymäsäännöksistä (ns. AVI-käsittelylaki ja MRL)

-

Lausuntonne hallituksen esitysluonnoksesta muilta osin

ET pitää sinällään tervetulleena sitä, että vihreän siirtymän hankkeet voivat saada etusijan luvituksessa ja valitusten käsittelyssä. ET haluaa kuitenkin tuoda esille, että tällainen tiettyjä hankkeita koskeva ”kiihdytyskaista”-menettely ei ole ongelmaton. On jossain määrin aina ongelmallista valita ja määritellä täsmällisesti hankkeet, jotka menettelyn piiriin kuuluvat. Ukrainan tilanteeseen ja lähitulevaisuuden mahdollisiin energian toimitushaasteisiin liittyen energia-alalla voi olla tarve kiireellisesti muuttaa tuotantolaitosten toimintaa ja lupia myös nyt käsillä olevan hankelistan ulkopuolisten laitosten osalta. ET ymmärtää kaikkiin investointeihin, kuten kiertotaloushankkeisiin, liittyvän sujuvan lupamenettelyn ja valitusten käsittelyn tarpeen.

Oleellista onkin lupaviranomaisten ja tuomioistuimen riittävä resurssointi sekä muut menettelyitä nopeuttavat prosessuaaliset ja lainsäädännölliset toimet. Tavoitteena pitää olla, että hakijan näkökulmasta kiireelliset asiat voidaan tasapuolisesti käsitellä viranomaisissa joutuisasti. ET kuitenkin tukee tätä esitystä väliaikaisena ratkaisuna. Esityksessä on myös hyvä lähtökohta, ettei muiden hankkeiden käsittely viivästy.

Lausuntonne asetusluonnoksesta ja perustelumistiosta

-

Lettojärvi Heidi
Energiateollisuus ry